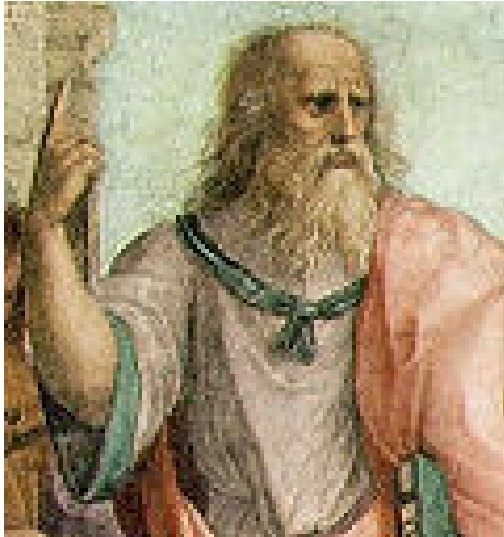

ΠΛΑΤΩΝ ~ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ;

ΠΛΑΤΩΝ ~ 427–347 π.Χ

Οι Ιδέες συνυφαίνονται με την ύπαρξή μας.

§1. Όποιος θέλει να καταλάβει όλο το βάθος και πλάτος της πλατωνικής αντίληψης για τις ιδέες, χρειάζεται να έχει κατά νου τα παρακάτω λόγια του ίδιου του Πλάτωνα: «όσοι δεν είναι πραγματικά φιλόσοφοι ... έχουν μόνο ένα πασάλειμμα από αμφίβολες γνώσεις ... και πείθουν τον εαυτό τους ότι δεν τους λείπει πια το παραμικρό... Όμως η [φιλοσοφική] γνώση της ουσίας του πράγματος ... δεν μπορεί να διατυπωθεί με το λόγο, όπως άλλες γνώσεις, αλλά, μετά από μακρόχρονη κοινή αναζήτησή της και αδιάκοπη ενασχόληση με αυτή, γεννιέται στην ψυχή ξαφνικά, σαν το φως που ανάβει από μια σπίθα, και ύστερα τρέφεται μόνη της (Επιστολή Ζ' 340d-341c).

Ετούτα τα λόγια συνοψίζουν τον εσωτερικό και εν ταυτώ τον διαλεκτικό χαρακτήρα της πλατωνικής φιλοσοφίας, με τον οποίο συνυφαίνεται η θεωρία των ιδεών. Η τελευταία λοιπόν συνδυάζει, ως γνωσιοντολογική προϋπόθεση για την ευδοκίμησή της, τη διαλεκτική διερεύνηση της εσωτερικής ουσίας κατ' αντιστοιχία με την εσωτερικότητα, δηλαδή τη διαλεκτική τακτοποίηση, του φιλοσοφικού βίου του ανθρώπου, της ανθρώπινης ψυχής.

§2. Ποια σημασία έχει, για τον Πλάτωνα, η θεωρία των ιδεών; Αποτελεί την **ακατάλυτη δύναμη** της φιλοσοφίας του και ένα από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά της διαλεκτικής εκδίπλωσης αυτής της φιλοσοφίας. Αυτή η θεωρία καθιστά δυνατή τη **διάκριση** ανάμεσα στον κόσμο του **γίνεσθαι** και στον κόσμο του **Είναι**. Τι είναι ο κόσμος του Είναι; Είναι αυτός που **ιδιάζει** στη **νόηση** και είναι **αιώνιος** και **αμετάβλητος**. Από την άλλη πλευρά, ο κόσμος του γίνεσθαι βρίσκεται σε **διαρκή μεταβολή** και είναι προσιτός στην **αίσθηση**. Η θεωρία των ιδεών δεν απορρίπτει τον ένα κόσμο για χάρη του άλλου, αλλά υπερβαίνει τον έναν, διέρχεται δηλαδή μέσα από τον κόσμο του γίνεσθαι για να προχωρήσει πέρα απ' αυτόν, προς το αληθές αυτό καθαυτό, προ της ιδέα την αναλλοίωτη των πραγμάτων. Με εγγελιανή ορολογία, η εν λόγω θεωρία **πραγματοποιεί τη διαλεκτική πεπερασμένου και απείρου**.

§3. Τι είναι οι ιδέες; Με το όρο **ιδέα** ή, πράγμα που είναι το ίδιο, **είδος**, ο Πλάτων εννοεί την **εννοιολογική, ιδεατή εικόνα** του όντος ή των όντων και όχι κάποια εξωτερική όψη τους, κάποιον ιδιαίτερο τύπο ή μορφή τους που μας παρέχουν οι αισθήσεις. Οι **ιδέες** είναι: 1. Εν επί πολλών· 2. το ο εστιν [=αυτό που υπάρχει]· 3. είναι νοητές και όχι ορατές. Δεν είναι αριθμητικές ενότητες, όπως υποστηρίζει ο Αριστοτέλης. Αυτές είναι τα **καθόλου**, οι **γενικές ουσίες**, ενώ τα αισθητά πράγματα είναι **αριθμητικά πολλά**. Κάθε ιδέα είναι μία και η αυτή για τα πολλά πράγματα ή για τις πολλές υπαρκτικές τους ιδιότητες, καταστάσεις, εκδηλώσεις. Π.χ. μια είναι η ιδέα του μεγέθους στα πολλά πράγματα ή η ιδέα της δικαιοσύνης στα πολλά κράτη ή η ιδέα του ωραίου, του αγαθού κ.λπ. Με άλλα λόγια: οι ιδέες είναι **τὸ ὄν ἐστίν, ὃ τυγχάνει ἕκαστον ὄν** [=οι ιδέες είναι αυτό που υπάρχει, αυτό που συμβαίνει να είναι το κάθε ον].

§4. Το ρήμα **ἐστίν** εδώ έχει υπαρκτική σημασία. Δηλαδή οι **ιδέες υπάρχουν**, όπως υπάρχουν τα αισθητά πράγματα. Υπάρχει ωστόσο διαφορά ανάμεσα στο **οντολογικό status** των ιδεών και στο **κατ' αίσθηση των πραγμάτων ή των όντων**. Οι ιδέες είναι το ἀεὶ ὄν,

ἀθάνατον και ὡσαύτως ἔχον [=αυτό που πάντοτε υπάρχει, που είναι αθάνατο, που βρίσκεται πάντοτε στην ίδια κατάσταση]. Δεν υπόκεινται σε γένεση και φθορά ὅπως το αισθητό ἢ τα αισθητά. Είναι **ενυπόστατες** και **αμέριστες**, δηλαδή ατεμάχιστες ουσίες, που συγκροτούν ἕναν ενιαίο νοητό κόσμο και ἔχουν μια αυτοτελή ὑπαρξη: κατοικούν ἐκεῖ στον **καθαρό**, τον **ακήρατο υπερουράνιο τόπο** (Φαίδρος 247c). Προς αὐτόν τον τόπο οφείλει να ανεβαίνει ἡ ψυχή, που είναι το ἀθάνατο στοιχείο του ἀνθρώπου σε ἀντίθεση με το σῶμα, το υλικό και φθαρτό του στοιχείο (.ο.π.). Αὐτός ο ἀκήρατος λειμῶνας των ιδεῶν, ο νοητός κόσμος, ἀποτελεῖ το ἀρχέτυπο του αισθητοῦ κόσμου. Ταυτόχρονα είναι ο ζωντανός λόγος/ἡ αἰτία του τελευταίου.

§5. **Ο κόσμος των ιδεῶν** ἀποτελεῖ για τον ἀνθρώπο το καθεαυτό και διεαυτό του Εἶναι, την **ολότητα της ὑπαρξῆς του**. Απ' αὐτή την ἀποψη, ὅταν ο ἀνθρώπος συσχετίζεται με τις ιδέες και ἀποβλέπει προς τον υπερουράνιο τόπο του ωραίου και του ἀγαθοῦ, ουσιωδῶς τείνει να **ανακτήσει ολόκληρο τον εαυτό του** ἀπό τη **συντριβή** του μέσα στη **σχάση** του αισθητοῦ κόσμου. Ο τελευταίος, ως χωριστή οντότητα, είναι το ἄλλο του ἀνθρώπου, το ετέρως-Εἶναι του, ἀπό το οποίο ἐκάστοτε καλεῖται να ἐπιστρέψει εἰς εαυτόν. Πῶς μπορεί να ἐπιστρέψει; **Δυνάμει της ὑψιστης ιδέας**, δηλαδή της Ἰδέας που είναι ἡ **κινητήρια δύναμη**, ἡ **ζωοποιός ἀρχή** της μίας ἢ της ἄλλης πολλότητας ὁμοειδῶν ἢ ὁμώνυμων αισθητῶν, τα οποία ἐν-οποιοῦνται ὑπό ἕνα ὄνομα. Π.χ. το ὄνομα τραπέζι ὑποδηλώνει πολλά ὁμοειδή και ὁμώνυμα ἀντικείμενα ἢ πράγματα, τα οποία ὀνομάζονται τραπέζι/τραπέζια κατὰ **το ἀρχέτυπο** της Ἰδέας: τραπέζι.

Πέρα ἀπό τις **υπερβολές** ἢ τις **στρεβλώσεις** που ἔχει ὑποστεί ἡ θεωρία των ιδεῶν του Πλάτωνα ἀπό κακόβουλες ἐρμηνείες, ἕνα είναι ἡ ἀπτή ἀλήθεια: ο Πλάτων, σε γενικές γραμμές, **πραγματώνει φιλοσοφικά** αὐτό που ἀποτελεῖ το αὐτονόητο για κάθε νοήμονα ἀνθρώπο: **πραγματώνει τον φιλοσοφικά καλλιεργημένο ἀνθρώπο**, που ἀναγνωρίζει πως ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη ἀποκτὰ νόημα **ὄχι ἐπειδὴ εἶναι ὑπαρξη**, γιατί και τα ζῶα ὑπάρχουν, ἀλλά ἐπειδὴ ἀποζητά την ἀθανασία της και την

επιτυγχάνει, στο βαθμό που έχει ιδανικά, ρεαλιστικής υφής, και μάχεται να τα υλοποιήσει διά βίου. Π.χ. Συζητάμε για τον Πλάτωνα, επειδή πέρασε στην αθανασία η ύπαρξή του ως **πραγματωμένη ολότητα ιδεών** και όχι επειδή είχε στενό ή πλατύ στέρνο. Εδώ έγκειται και όλο το πλέγμα της απειρότητας του ανθρώπου.

Πηγή/φωτογραφία: hegel-platon.blogspot.gr